

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt I. De ratione agendi & iuvandi Sarracenos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

TERTIA PARS.

CAPVT I.

De ratione agendi & iuvandi Saracenos.

MAhometus cupiens legem suam hominibus persuadere, eamque per uniuersum orbem propagare, hac usus est astutia, ut sæpe jam diximus, ut ea in sua lege præciperet & commendaret, quæ grata essent auditoribus, & maxime plebibus, quæ iuuentis similes existerent, nec deceptus est in hac parte: Placuit enim nova lex, & breui tempore ita coaluit, ut in multis populis, gentibus, ac linguis reciperetur, cuius fundamenta in voluptate iacta fuerunt. Verum sicut agricola non imprudens, postquam vineam plantauit, fossam circumducit, & sepem, ne destruat a feris; ita & Mahometus suam legem conseruare, ac munire statuit. Animaduertit, homo sagax duobus modis suum dogma conuelli posse atque confundi, auctoritate scilicet & ratione. Atque aduersus hæc duo, quæ poterant inueniri remedia non neglexit. Auctoritati opposuit, quod paulo ante retulimus, antiquam scilicet & novam legem depravatam esse, nec quicquam veri restare, nisi quod Alcoranus haberet. Rationi arma objecit, iubens ne quispiam de sua lege disputaret, neve rationem quæreret: & cum, qui contra niteretur ferro vindicandum esse, atque simili vallo suam legem callidas veterator communiuit.

Quare cum neque auctoritate, neque ratione contra Turcas, siue Saracenos agere possimus, difficilium omnibus nationibus iuvantur, cum omnino videatur aditus reclusus, ut rationes audiant, erroresque suos agnoscant; adhibita enim rebus luce, facile est quid quæque res, & cuiusmodi sit manifestare: parit enim rationem cognita veritas, & veritatem confirmat adhibita ratio. Quare non mirum si religio falsa & umbratilis, in qua nihil est solidum, ratione non sinatur attingi, ne sicut vitrum tenuissimum, falsum & inane, leuissimo contactu disrumpatur: quamvis inter hos Persæ (ut ferunt) disputationem de sua secta non refugiant, quare omni adhibita cura, magna cum discretionem, expugnandi sunt muri Mahometis, qui nec ferrei sunt, nec adamantini, nec ex vivo lapide erecti, sed potius ex fragili materia, ac in arena fundati. Aggrediendi sunt leniter, quasi aliud tendendo, & veluti non disputando, inquirendum ac disputandum, quare Mahometus suæ legis discussionem prohibuit, ac ex dictis in superioribus convincendi sunt, id timore veritatis, ne huius luce mendacia detegantur refugisse. Religio enim, quæ firma, quæ solida, quæ vera est, rationes non reformidat: rationis quidem umbra & imago in veram Religionem pugnare quandoque potest ratio vero ipsa, non potest, & illas umbras leui momento lux veræ Religionis dispellet.

Aurea est pietas veræ Religionis, aurea, non deaurata, quo magis clarificatur & detegitur, hoc pulchrior & præstantior existit; puriorem ac nitidiorum illam reddit, bellum quam pax aduersus gentes, aduersum hæreticos, qui scoria & rubigine conabantur veritatem sinceræ Religionis obducere, puritatem enim excellentiæ suæ magis

ostendit, quo est acrius agitata & concussa. Non est ergo metuendum, ne vera Religio detrahitur velamentis, fœditatem ullam oculis conuentium ostendat. Metus est hoc aliæ Religiones falsæ, atque umbratiles, in quibus nihil est solidi, ideoque attingi sese non sinunt.

Præterea incorruptionem sacrarum literarum oportebit in primis ostendere, ex his quæ supra latius comprobauimus, Mahometique in hac parte calumniam apertam detegere, eosque teneri Scripturas admittere: sed quia in hoc forsitan frustraneus labor adhiberetur, confugiendum erit contra Saracenos ad naturales rationes, ut D. Thom. monuit libro 1. cap. 2. contra Gentes, Et si quamplurimi inueniantur, qui rationibus ac disputationibus consentiant.

Quod si nec rationibus præberent auditum; adiuuandi erunt assiduis precibus, ac integritate vitæ exemplo. Multi enim ex Turcis, maxime, qui metu tantum, ac ob carnis illecebras Christo renunciarunt, dociliores sunt aliis. Cum enim reclamantem sentiunt conscientiam, ratione aliqua cuperent avitam Religionem iterum amplecti. Reliqui autem Turcæ ipso naturali lumine ducti, ac Christum blasphemari non permittere, diuitias & pulchritudinem Christianæ legis eo magis admirantur, quo magis aliquis vitæ probitate, plusquam argumentis, auctoritatem sibi apud eos conciliauerit. Probitas enim ac temperantia, quarum virtutum rectissima norma est nostra Religio, præcipua ratio est, atque per effectiva (quod alibi quoque diximus) ad persuadendum. Quam obrem id altissime illis, qui aderint Turcas, & Gentes infixum cordi esse debet, quod Apostolus Petrus dispersis in Oriente fratribus scribebat dicens: *Charissimi obsecro vos tanquam advenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideris, quæ militiant aduersus animam, conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo quod detrahant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent DEUM in diu visitationibus. Ac postea penultimo ejusdem Epistolæ Capite. In quo (ait) admirantur non concurrentibus vobis, in eandem Luxuria confusionem, blasphemantes, qui reddent rationem ei; qui paratus est iudicare vivos, & mortuos.* Hoc igitur virtutis fundamento nixi, si aliud non consequeremur, quam ut peccati fœditatem agnoscerent, atque ab ea sensim secedere aliquatenus attentarent; ac propterea minus peccatorum committerent, certe diuinæ pietati gratissimum esset.

Deinde pro iuvandis Turcis observandum est, quod Richardus docuit, nempe quod Saraceni valde curiosi sunt audire aliquid de nostra fide, & maxime de diuina Trinitate, & incarnatione, non tamen volunt his credere, neque possunt hæc intelligere. Et quia superant rationem, & humanum excedunt intellectum, illa nec credere volunt, nec intelligere possunt. Dicitur enim in Isaia c. 6. *Si non credideris, non intelliges.* Unde non oportet his statim à principio diuina proponere, neque ante porcos margaritas spargere: sed conandum in primis vanam legem illis dederit. Non enim oportet virtutes inferere, nisi prius passionibus radicibus evellantur. Oportetque & in omnibus brevem viam eligere. Facilius autem est il-

lorum

lorum fidem aliam ostendere, quam nostram veram demonstrare, Fides enim cum eorum sit, quæ non aspiciunt, donum est DEI.

Linguae Arabicæ necessitas ad Sarracenos juvandos.

§. I.

Extant (ut Anton. Possevinus lib. 9. sua bibliotheca c. 9. docet) Epistolæ Nicolai Clenardi, inter quas una Jacobo Latino facta ubi scripsit, anno 1541. cum Fesæ esset in Africa, quod ad Arabicam linguam addiscendam traiecerat, & ubi novennium ideo impenderat, eo nimirum consilio, ut, quemadmodum adversus Hæreticos à pluribus Latinè scribebatur, sic ipse contra Mahometanos styli Arabicum stringeret. Id quod fieri non posse iudicavit, nisi illorum dogmata penitus cognita habuisset, nec tantum hauriret, quod à Latinis de genere illa traditum fuerat. Nam præter Alcoranum habent libros Sunna adeo ridiculos, ut ipsi sese possint conturare, nisi miseris esset persuasum, Mahometum fuisse Prophetam veracem. Hos autem Sunna libros, cum se conquisitorum Clenardus pollicitus esset, & adversus eos Arabicè scripturum; (etenim contra Mahometum, inquit, Latinè scribere, quid pertinet ad tot nationes Orbis, quæ solam linguam norunt Arabicam?) nescitur tamen, an unquam id præstiterit. Nusquam vero sic fervebat Alcoranus ut Fesæ: Tunc quidem vigeabant omnes cæteræ disciplinæ Turcicæ; at Fesæ post Grammaticam, torierant in Alcorano & suis Doctoribus Scholasticis. Scholastici dicuntur, qui de eorum cæremoniis agunt, de Lustratione, Oratione, Matrimonio, & aliis ejusmodi, quæ tum nominantur *Assachy*, hoc est, sapientes. Porro Dialecticam, Rhetoricam, & alias artes aliquas vix pauci attingunt.

Est autem apud eos hic mos; statim à primis annis ad verbum ediscunt Alcoranum, & memoriæ mandant, quem non intelligunt, nec tamen ullis in Scholis hic Codex apparet: sed ludimagister è memoria deprimat pensam, & in tabula lignea delineat; id puer reponit in animo, & post tridie alterum scribitur pensum, donec anni, aut biennii spatium totum ediscat Alcoranum. Multo plures reperias, qui teneant sic Alcoranum, quam qui ipsam habent domi Codicem. Quare difficillimum est itreperere mendas in Alcorano. Post hunc ad verbum ediscunt libellum qui dicitur, *Cæremoniarum Turcicarum*, nec tamen eis aliquid exponitur, nisi quod assequuntur commercio sermonis vernaculi, qui licet multum distet ab ea oratione, quæ conspicitur in libris, aperit tamen aditum ad intelligenda, percipiendaque pleraque vocabula. Hinc jam pergunt ad Grammaticam, estque apud eos receptus auctor, *Ibn Melic*, qui chiliade versuum, id est, mille distichis eam est complexus universam. Hanc vero Chiliadem difficile admodum è tabulis suis memoriæ mandant, ut quotidie pensum reddant præceptoris, domi interim lectitantes Glossemata; nam in Scholis nullus comparet liber. In hac autem Grammatica ferè vei santur biennio, sive etiam quidam quadriennio. Porro auctoritates citantur à Grammaticis penè omnes ex Alcorano, unde fructum memoriæ capiunt. Citantur item crebro Poëtæ, quibus Arabes abundant. Verum ita hæc Poëtica discipulus intelligit, ut carmen Ennianum Thomista, qui post Alexandræ, & Pettum Hispanum

Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

statim læditat Scholasticos. Quare paucos reperias, qui eleganter, ac purè loquantur. Nam eisdem Alcoranistæ sint, isque liber stylo sit elegantissimo scriptus, contenti sunt tamen memoria, & magis suæ falsæ Religionis gratia discunt Alcoranum, quam ut eum curent intelligere. Siquidem dogmata sua jam ex aliis libellis norunt, ut Ethica novit Thomista, qui tamen non legerit Aristotelem; adeo universus orbis consentit, ut rerum magis, quam verborum cognitio appetatur.

Extant ergo apud Arabes Poëtæ quamplurimè, quos tamen pauci læditant: dum enim in artium scriptoribus utuntur vocibus iis, quæ passim non sunt obvix, & velut ad aliud sæculum, & priscum ab istis pertinentes putantur. Scholæ sunt in ipsis templis, ad quas non licet adire Christiano, neque Judæo; Tabernæ librarix non habentur Fesæ, quamvis tam multi sint literarum studiosi. Cæterum die veneris singulis hebdomadis, peracta oratione, apud summam (quod nominant) templum, est librorum auctio: illic conveniunt quotquot emperant, seu venditoriunt. Prodeunt autem ferè Codices vetusti, pauci admodum, quod ab hinc annis ducentis refixit amanuentium industria, & in desidiam sint lapsi Fesenses, estque hæc mers cara, quæ tamen ab omnibus magno pretio rapitur. Quod si quis sit liber justæ magnitudinis, non eum reperies venalem, nisi per fragmenta; ac forte totius vitæ cursu non consequeris; aut Zemachium aut alios Commentatores Alcorani, sed nunc caput, nunc dimidiatum, nunc manus mutilas ipsius libri in foro videbis, ut læpius idem cogaris emere, si totum postales, idque vix post multos annos. Præla ignorant. In hunc auctiois locum, Christianis aut Judæis licet intrare, una tantum lege, nempe ut obruti faxis pereant, tam religiose suos Codices invident à Religione Mahometi alienis.

Multa & alia conspiciuntur inter Mahometistas, quæ præferunt aliquod virtutis specimen, quo Satanas nefariam sectam tegat: nimirum, ut non multum solliciti sint de castitate, nec duris calibus frangi videantur, ita ut in blasphemias erumpant, sed potius illud pronuntient, *Laudetur Deus*. Quo magis dolenda est earum Naionum jactura, quod homines hujusmodi, tam scriptibus opinioibus à Christo sint abstracti, non aliam ob causam, quàm quod credant Mahometum fuisse verum Prophetam, qui ut in Alcorano Trinitatem negat, sic penitus tollit nostræ Religionis fundamentum.

C A P V T II.

Sequitur praxis Sarracenos juvandi.

PIUS II. Pontifex summus, & alias vir doctissimus, zeloque Religionis flagrantissimus, in Epistola ad Morissanum Turcarum Principem, præmissis aliis, eum in fide instruere, præcipue errores Mahometi confutando nititur: & quamvis non mimus breviter quam eleganter Alcorani rejiciat commentitias nugas, & errores, nos tamen tantum de uno, aut altero, in quibus est ferè totus disputationis Cardo, ex mente ejusdem PII II. dicemus, ut sic nihil non refutatam ex Mahometi lege permaneat. Audiant igitur non solum Turcarum Princeps, sed & omnes Sarraceni PIUM II. Pontificem Maximum, in hæc verba veritatem fidei nostræ comprobantem, Alcoranique fabulas & errores propullantem.

Nemo hominum sapientiam contemnit, nemo

Dd 3

odir,